Available online at http://jgu.garmian.edu.krd

Journal of University of Garmian

https://doi.org/10.24271/garmian.2023.10307

کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی و پەیوەندی بە گونجانی پیشەییەوە لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵان لە شاری سلێمانیدا

صابر بكر مصطفى، ژینۆ عزیز محمد

بەشی باخچەی منداڵان، کۆلێژی پەروەردەی بنەڕەت، زانکۆی سلێمانی ،هەرێمی کوردستانی عێراق

Article Info

Received: July, 2022

Revised: July, 2022

Accepted August, 2022

Keywords

کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی ، گونجانی پیشەیی ، باخچەی منداڵان ، حوکمی و ناحوکمی

Corresponding Author

Zhinoarman@gmail.com

پوختە:

ئامانجی توێژینەوە، زانینی پەیوەندی نێوان کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی و پەیوەندی بە گونجانی پیشەییەوە لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵان، هەروەها زانینی ئاستی کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی لای بەڕێوەبەرانی، لە هەمانکاتدا زانینی ئاستی گونجانی پیشەیی لای بەڕێوەبەرانی بە پێی هەریەک لە گۆڕاوەکانی [ڕەگەز- جۆری باخچە(حوکمی و ناحوکمی)]، بۆ بەدیهێنانی ئەم ئامانجانەش توێژەران میتۆدی وەسفی پەیوەندییان بەکارهێناوە، لە بەرئەوەی لەگەڵ ئامانج و سروشتی توێژینەوەکە گونجاوە و بەدیهێنەری ئامانجەکانی توێژینەوەیەکەیە.کۆمەڵگەی توێژینەوەکە پێکهاتووە لە سەرجەم بەڕێوەبەرانی شاری سلێمانی بۆ ساڵی خوێندنی (2021-2022)، کە ژمارەیان (78) بەڕێوەبەرەو توێژەران سەرجەم کۆمەڵگەی توێژینەوەکەیان وەرگرت، ئامرازی توێژینەوەکە بریتیی بوو لە فۆڕمی ڕاوەرگری بۆ هەریەک لە گۆڕاوەکانی (کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی- گونجانی پیشەیی)، پێوەری کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی لە (42) بڕگە پێکهاتبوو ولە لایەن (زبير شريف) بە زمانی کوردی ئامادەکرابوو، پێوەری گونجانی پیشەیی لە (48) بڕگە پێکهاتبوو و لە لایەن (وسام عداد) بە زمانی عەرەبی ئامادەکرابوو. لە گرنگترین ئەوە ئامرازە ئاماریيانەی کە بەکارهاتوون بریتین لە (ناوەندی ژمێرەیی، لادانی پێوەری، هاوکۆلکەی پەیوەندی پێرسۆن، تاقیکردنەوەی (T-test) و (ANOVA). لەپاش دڵنیابوو لە ڕاستی و جێگیری پێوەرەکان ئەوە بە سەر نموونەی توێژینەوەکەدا جیبەجێکرا. بەمەبەستی چارەسەری ئاماری و شیکردنەوەی داتا و زانیارییەکان، توێژەران پرۆگرامی ئاماری (SPSS)ی بەکارهێناوە، لە کۆتاییدا گەیشتنە ئەم ئەنجامانە،ئاستی کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی لە ئاستێکی بەرزدایە لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵانی شاری سلێمانی بە شێوەیەکی گشتی و جیاوازی بەڵگەداری ئاماری نەبوو بۆ ئاستی کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵان بە پێی گۆڕاوی ڕەگەز و جیاوازی بەڵگەداری ئاماری نەبوو بۆ ئاستی کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵانی شاری سلێمانی بە پێی جۆری باخچە. ئاستی گونجانی پیشەیی لە ئاستێکی بەرزدایە لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵانی شاری سلێمانی بەشێوەیەکی گشتی جیاوازی بەڵگەداری ئاماری نەبوو لە ئاستی گونجانی پیشەیی لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵانی شاری سلێمانی بە پێی گۆڕاوی ڕەگەزی (نێر و مێ) . جیاوازی بەڵگەداری ئاماری نەبوو لە ئاستی گونجانی پیشەیی لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵانی شاری سلێمانی بە پێی جۆری باخچە (حکومی و ناحکومی). پەیوەندیەکی ڕاستەوانەی لاواز هەیە لە نێوان کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی و گونجانی پیشەیی لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵانی شاری سلێمانی.لە کۆتاییدا توێژەران لە ژێر ڕۆشنایی ئەنجامەکان چەند ڕاسپاردە و پێشنیارێکی خستۆتە ڕوو.

کێشەی توێژینەوەکە ڕابەری کردن توخمێکی گرنگە لە پیشەی بەڕێوەبردنی باخچەی منداڵاندا، لە ڕێگەیەوە دەتوانرێت بە ئامانجە دیاریکراوەکان بگەین، و بۆ ئەوەی ڕێبەرو ڕابەرێکی کارامەو کاریگەر بێت، ئەوە دەبێت ئەوکەسانە

دابنرێت کە توانا و شایستەیی گونجاویان هەیە و لە گەڵ ماهیەتی گۆرانە پەروەردەیی و فێرکاریەکان هاوئاهەنگیان هەبێت.   لە ماوەی سالانی ڕابردوودا، زۆر یەک لە توێژەران گرنگیەکی زۆریان داوە بە دەرونزانی ئەرێنی وەک: دڵخۆشی، هیوا، گونجان، وزەی ناوەکی، پاڵنەر، سەرکەوتنی ئەکادیمی، ڕازیبون لە ژیان، لە کاتێکدا کە هەندێک چەمکی گرنگی وەک هەڵچوونەکان و کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونیان فەرامۆش کردووە (Yiğit, & other,2016:340). بۆیە توێژەران هەوڵی داوە کە لەم بارەیەوە توێژینەوە ئەنجام بدات بە جۆرێک کە گۆڕاوی کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی و گونجانی پیشەیی و پەیوەندی ئەم دوانە بدۆزێتەوە و گرنگی ڕیکخستنی هەڵچوونی تاک و کاریگەری لە سەر گونجانی پیشەیی بدۆزێتەوە.

لەبەرئەوەی کە پیشە بەشێکی سەرەکی و پێویستی ژیانیە.کێشەی توێژینەوە لەم پرسیارانەدا خۆی دەبینێتەوە و توێژەران لە هەوڵی وەڵامدانەوەی ئەم پرسیارانەدایە، و پرسیارەکان بریتین لە:

1- ئایا کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵانی شاری سلێمانی لە چ ئاستێکدایە؟
2- ئایا گونجانی پیشەیی لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵانی شاری سلێمانی لە چ ئاستێکدایە؟
3- ئایا پەیوەندی هەیە لە نێوان کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی وگونجانی پیشەیی لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵانی شاری سلێمانی؟

گرنگی توێژینەوەکە و هۆکاری هەڵبژاردنی

گرنگی ئەم توێژینەوەیە لەوەدایە کە ئەم کارامەییە(کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی) کاریگەری جۆراوجۆری هەیە لە لایەنە جیاوازەکانی ژیانی مرۆڤ، کارلێکەکانی نێوان کەسەکان، تەندروستی دەروونی و تەندروستی فیزیکی و جەستەیی مرۆڤ**(Dunham ,other :2008:248)** گونجانی پیشەیی بەشێکە لە گونجانی گشتی و یەکێکە لە نیشانەکانی ڕەزامەندی تاک لە پیشەکەی و پێکهاتەی ژینگەکەی و پەیوەندی لە گەڵ هاوکارەکانیدا. و کارێکی گرنگە تاک پێی هەڵدەستێت تا ئەوپەری توانا و ئاست، لە بەرئەوەی گونجانی پیشەیی پەیوەندی هەیە بە سەرکەوتنی تاک لە پیشەکەیدا و گونجان لە گەڵ ئەو ژینگەیەی کارەکەیدا لە ڕووی مادی، پیشەیی، دەرونی و کۆمەڵایەتی، بۆ گەشتن بە باشترین توانای هاوسەنگی **(فحجان، 2010، ص12)**. هۆکاری هەڵبژاردنی ئەم توێژینەوەیە، توێژەران وای دەبینێت کە ئەم توێژینەوەیە گرنگە بۆ مەبەستی سیاسی و ئابووری و کۆمەڵایەتی، جگە لە زانینی بارودۆخی ئەدای بەڕێوەبەرەکان لە کارەکانیان و هەروەها بۆ بینینی واقیعی پەروەردە لە باخچەی منداڵانی شاری سلێمانی و هەروەها لە نزیکەوە بەرکەوتن بە پیشەی بەڕێوەبەری باخچەکانی منداڵان و زانینی گرنگترین ئاستەنگ و ئاستەنگەکانی بەردەم بەڕێوەبەر لەکاتی ئەنجامدانی کارەکانیدا، بەتایبەت نەبوونی ڕوونی و شەفافی سەبارەت بەوەی کە لەم سەردەمەدا گۆڕانکارییە پەروەردەییەکانی ئەمڕۆ چی دەخوازرێت. هەر توێژینەوەیەکی زانستی بە پێی سروشتی خۆی و بابەتی توێژینەوەکەی گرنگی تایبەت بە خۆی هەیە بۆیە توێژەر لە ڕێگای ئەنجامدانی توێژینەوەوە هەوڵدەدات کێشە و ئاریشەکان بناسێنێت و بە دوای ئاست، هۆکار و چارەسەرەکانی ئەم کێشانەدا بگەرێت و لە گەڵ ئەوەشدا بەم توێژینەوەیە توێژەران دەتوانن سەرنجی ئەوانەی ئارەزووی کاروباری پەروەردە دەکەن بوروژێنێت، لەوانەش بەرپرسان و سەندیکاکان و توێژەران، بۆ هەریەکێک لە گرنگی ئەم دوو گۆڕاوە کە توێژەر کاری لە سەر دەکات. کەواتە گرنگی ئەم توێژینەوەیە دابەش دەبێت بە سەر دوو لایەندا: یەکەم: گرنگی توێژینەوەکە لە ڕووی تیۆرییەوە: کۆمەڵێک پێناسە، بۆچوون، تیۆر، توێژینەوە خراونەتەڕوو هەروەها پێوەرێک کە هەڵگری تایبەتمەندی سایکۆمەتریە،لەلایەکی دیکەشەوە توێژینەوەکە گرنگە بۆ توێژەرانی بواری پەروەردەی و دەروونی و دەوڵەمەندکردن و زیادکردنی سەرچاوەی زانستی و کوردی و توێژینەوەیەکی گرنگە بۆ زانکۆی سلێمانی، کۆلێژی پەروەردەی بنەڕەت، بەشی باخچەی منداڵان.دووەم: گرنگی توێژینەوەکە لە ڕووی کردارییەوە: ئومێد ئەوەیە کە ئەم توێژینەوەیە یارمەتیدەری توێژەرانی خوێندنی باڵا لە بواری پەروەردە و دەرونزانی و بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵان و لایەنی پەیوەندیدار لە وەزارەتی پەروەردە، بە مەبەستی بەدیهێنانی ئامانجە پەروەردەییەکان.

ئامانجی توێژینەوەکە

یەکەم:زانینی ئاستی کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵانی شاری سلێمانی.

دووەم: زانینی جیاوازی ئاستی کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵانی شاری سلێمانی بەپێی گۆڕاوی:
ا. ڕەگەز (نێرو مێ) . ب. جۆری باخچە (حکومی و ناحکومی).

سێیەم: زانینی ئاستی گونجانی پیشەیی لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵانی شاری سلێمانی.

چوارەم: زانینی جیاوازی ئاستی گونجانی پیشەیی لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵانی شاری سلێمانی بەپێی بەپێی گۆڕاوی: ا. ڕەگەز (نێرو مێ) .ب. جۆری باخچە (حکومی و ناحکومی).

پێنجەم: دۆزینەوەی پەیوەندی لە نێوان کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی وگونجانی پیشەیی لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵانی شاری سلێمانی.

سنووری توێژینەوەکە

بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵانی شاری سلێمانی لە هەر دوو ڕەگەزی نێرو مێ، لە هەردوو بەڕێوەبەرایەتی ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاوا (حکومی و ناحوکمی) بۆ ساڵی خوێندنی (2021-2022)، کە ژمارەیان (78) بەڕێوەبەر بوو.

پێناسەی چەمک و زاراوەکانی توێژینەوەکە

کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی

پێناسەی (Romer & Gratz،2004): بریتیە لە توانای ڕووبەڕوو بونەوەی هەڵچوونەکان ، و کۆنترۆڵ کردنی هەواڵە هەڵچوونیەکان، و وەڵامدانەوەی هەڵچوونەکانی بەرامبەر ، هەروەها کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی دەیگرێتەوە هۆشیاری و تێگەیشتنی هەڵچوونەکان و قەبوڵ کردنیان. و توانای بڕیاردانە لە سەر پاڵنەرەکان، و توانای بەکارهێنانی ستراتیژیەکانی کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی بۆ چاکسازی کردن لە وەڵامدانەوە سۆزداریەکان بۆ گەشتن بە ئامانجەکانی تاک (Gratz & Romer, 2004, 45) و پێناسەی تیۆری کە توێژەر دەیکات بۆ کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی بریتیە لە:(توانای خۆگرتنی بەڕێوەبەرە بۆ هەڵچوونە جۆراوجۆرەکانی بە پێێ ئەو وێستگە جیاوازانەی کە ڕووبەڕوی دەبێتەوە، بە جۆرێک بتوانێت بیر، هەست و ڕەفتارەکانی ڕێکبخات و بتوانێت ئامانجە دیاریکراوەکانی بەدی بهێنێت).

گونجانی پیشەیی

پێناسەی (ندى و العكر،2017): برادی دەڵێت کە بریتیە لە پرۆسەیەکی داینامیکی و بەردەوام کە تاک پێی هەڵدەستێت، بە ئامانجی گەشتن بە گونجان و هاوئاهەنگی لە گەڵ ژینگەی پیشەو هاوپیشەکاندا و پارێزگاری کردن لێی (ندى و العكر، 15:2017) و **پێناسەی (طه، 2012):** گونجانی تاک لەگەڵ ئەو هۆکارە ژینگەییە جۆراوجۆرانەی کە لە شوێنی کارەکەیدا دەوری دەدەن، گونجانی لەگەڵ ئەو گۆڕانکاریانەی کە لەم هۆکارە ژینگەییانەدا ڕوودەدەن، و گونجانی لەگەڵ تایبەتمەندییەکانی خۆی وەک توانا و مەیلی و میزاجی ئەو تاکە **(الرواحية،32:2012)** و پێناسەی تیۆری کە توێژەر دەیکات بۆ گونجانی پیشەیی بریتیە لە: (سازان و گونجانی بەڕێوەبەر لە گەڵ دونیای کارو پیشەکەی، بە جۆرێک هەستی ڕەزامەندی، دڵخۆشی و ئاسودەیی هەبێت و بتوانێت بەوکارەی ئەنجامی دەدات ئامانجە کەسی و گشتیەکانی بەدی بهێنێت و پێداویستیەکانی پڕ بکاتەوە).

بەڕێوەبەری باخچەی منداڵان

پێناسەی (مجد،2000):

بەرپرسێکە کە دەستەی بەڕێوەبەری باخچەی منداڵان دایناوە هەر ئەو دەستەیەش دەسەڵاتەکانی دیاری دەکەن و دەدرێت پێی، هەروەها دەبێت شارەزایی هەبێت لە بوارەکانی بەڕێوەبردنی پەروەردەیی و سەرەتایی منداڵیدا لە ڕووی پەروەردەیی و زانستییەوە ڕۆشنبیر بێت (مجد،2000:90) و پێناسەی تیۆری کە توێژەر دەیکات بەڕێوەبەری باخچەی ساوایان بریتیە لە: (کەسێکی کارامەو بەتوانا کە لە ڕووی جەستەیی، دەرونی و کۆمەڵایەتی دەبێت تەندروست بێت، و بتوانێت کۆنترۆڵی ژینگەی باخچەکە بکات و بە هاوکاری هەموو دەستەی کارگێری ئامانجە دیاریکراوەکانی باخچە بەدی بهێنێت).

باخچەی منداڵان

بۆکانی(2020): باخچەی منداڵان دەزگایەکی پەروەردەی کۆمەڵایەتییە ئامانجی گەشەیەکی تەواو هاوسەنگە لە هەموو لایەنە جۆراوجۆرەکانی جەستەیی و دەروونی و کۆمەڵایەتی و هەروەها ئامانجی بەرزکردنەوەی تواناو و بەهرە جیاوازەکانە لە ڕێگەی یاری و چالاکی ئازادانەوە.(بۆکانی،56:2020)

چوارچێوەی تیۆری توێژینەوەکە و توێژینەوەکانی پێشوو

کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی

هەڵچوونەکان ئەزموون یان دۆخێکە کە سیمایەکی ویژدانی هەیەو لە بنچینەدا دەروونیە و لە ڕەفتارو ئەرکە فسیۆلۆجییەکاندا دەردەکەوێت. ووشەی ویژدانی ئاماژەیە بۆ لایەنی چێژ و خۆشی و ئازارو ژان، بەڵام دەستەواژەی لە بنچینەدا دەروونییە واتا لە دەروونەوە سەرچاوە دەگرێت و لایەنی فیسیۆلۆجی ناگرێتەوە(وەک برسێتی). ئاستەمە لە هەڵچووندا گۆڕانکاری لطفله ڕەفتارو لە ئەرکە فسیۆلۆجییەکان (هەناسەدان و لێدانی دڵ و سوڕانی خوێن و بەرزبوونەوەی پلەی گەرما..هتد) جیابکرێنەوەو هەریەکەیان لە سنوری خۆیاندا دابنرێن چونکە جەستە وەک یەکەیەکی سەربەخۆو گشتگیر وەڵام بە هەڵچوونەکان دەداتەوەو تەنها لە ڕوی تیۆرییەوە ئەو جیاکارییە ئەنجام دەدرێت **(بۆکانی،366:2020)** هەڵچوونەکان بەشێکی گرنگ و بنچینەیی ژیانی مرۆڤە، بەجۆرێک زەحمەتە ژیان بەبێ ئەوان خەیاڵ بکەیت. تایبەتمەندی و گۆڕانی هەڵچوونەکان، چۆنیەتی پەیوەندی سۆزداری و تێگەیشتن و لێکدانەوەی هەستی ئەوانی تر ڕۆڵێکی گرنگیان هەیە لە گەشەکردن و ڕێکخستنی کەسایەتی، پەرەسەندنی ئەخلاقی پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان، دروستبوونی شوناس و چەمکی خود **(لطف ابادی،651:2001)**

هاوسەنگی هەڵچوونی وپێگەیشتوویی

لەڕاستیدا هیچ هاودەنگیەك نییە لەنێوان زانایاندا دەربارەی پێگەیشتوویی هەڵچوونی وناوەڕۆکەکەی، بەڵام بەشێوەیەی

گشتی دەتوانین لەسەر کۆمەڵێك پێکهاتە رێکبکەوین ئەگەر کۆبوونەوە ئەوکات بەواتای پێگەیشتوویی هەڵچوونی دێت کە بریتین لە:-یەکەم: گونجاوی هەڵچوونی: کەسی پێگەیشتوو پێویستە وەڵامدانەوەی هەبێت بۆ ئەو بارودۆخانەی کە دێنە پێشی بەشێوەیەکی گونجاو واتا نە زیادەرەوی بکات نە کەموکورتیش بنوێنێت لە هەڵچوونەکانی، کەواتە هەڵچوونەکان پێویستە لەگەڵ بارودۆخە کۆمەڵایەتیەکان بێنەوە، و گونجاوبن لەگەڵ قەبارەی وروژێنەرەکانی ئەم هەڵچوونە. دووەم: کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی: تواناکانی تاك دەردەخات لەسەر رێکخستنی هەڵچوونەکانی وبریاردان لەسەریان، وە توانای مرۆڤیش هەریەك لە ئاواتەکانی یان دواخستنی تێرکردنی پێویستیەکانی دەردەکەوێت کە لەئێستادا هەستیان پێدەکات، وە لێرەدا کە دەوترێت بریاردان لە کۆنترۆڵکردندا (التحکم في الضبط) بەواتای بریاردانە لەسەر ئەندازەی هەڵچوون ونزمی هەڵچوون لەرووی توندیەکەی یان سنورەکەی **(سمور، 2012: 73).**

کۆنترۆڵکردنی هەڵچوون

مەبەست لە کۆنترۆڵکردنی هەست و سۆز و هەڵچوونەکان ئەوەیە کە بتوانین هەڵچوونەکان لە بارودۆخە جیاوازەکاندا بناسینەوە و دەریانبڕن و کۆنترۆڵیان بکەین. لێهاتوویی کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونەکان کاریگەری لەسەر لایەنە جۆربەجۆرەکانی ژیانی مرۆڤ هەیە و دەبێتە هۆی جێگیری وسەقامگیری وگەشەکردنی کەسایەتی مرۆڤ **(Li L,other:2015:51)**. لە پرۆسەی کۆنترۆڵی هەڵچووندا هەموو واتا مەعریفیەکانی وەک یادگە، شیکاری بابەت، و هتد، دەتوانێت تەدەخول بکات و ئەگەری هەیە پرۆسەی کۆنترۆڵی هەڵچوونی خۆنەویست و کۆنترۆڵ کراو یا ئاگا یان نائاگا بێت. لەبەرئەوەی هەڵچوونەکان پرۆسەگەلێکی چەند لایەنن کە لە هەر کاتێکدا ئاشکار دەبن. کۆنترۆڵی هەڵچوونی دەبێتە هۆی رودانی کۆمەڵە گۆڕانکاریەک لە داینامیکی هەڵچوون یان دەبێتە هۆی گۆڕان لە کاتدا، بڕ و ماوە و چاکسازی وەڵامدانەوە لە بوارەکانی رەفتاری،ئەزمونی یان فیسیۆلۆژی دەبێتەوە. کۆنترۆڵی هەڵچوونی لەوانەیە لە سەر بنەمای ئامانجی تاکی، رێکخستن لە هەڵچوونەکەدا بکات، گرو تینی باتێ یان بە ئاسانی بیسرێتەوە. هەروەها کۆنترۆڵی هەڵچوونی لەوانەیە ئاستی تایبەتمەندی پەیوەندیدار لە سیستەمی وەڵامدەرەوەی هەڵچوون کە دەبێتە هۆی ئاشکار بوونی هەڵچوون بگۆڕێت **(Thompson,2009:879)**

پرۆسەی کۆنترۆڵکردنی هەڵچوون

کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی ئامارەیە بۆ ئەو ستراتیژیانەی کە بەکاردەهێنرێن بۆ کەمکردنەوە، زیادکردن یان پاراستنی ئەزموونە سۆزدارییەکان. رەگی ستراتیژییەکانی کۆنترۆل کردنی هەڵچوونەکان گۆڕانی سۆزداری و مەعریفی و کۆمەڵایەتییە. کردەوەی خراپ لەم ستراتیژانەدا دەتوانێت رۆڵێکی یەکلاکەرەوە بگێڕێت لە دروستکردن و پاراستنی تێکچوونی دەروونی. لە واقیعدا چەمکی کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی زۆر فراوان و گشتگیرە و کۆمەڵێک پرۆسەی فیزیۆلۆژی و رەفتار و دەروونی هۆشیار و نائاگا لەخۆدەگرێت**(Gross،2002:191)** مۆدێلی پرۆسەی کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی رێگەیەکی نوێیە بۆ تێگەیشتن لە ستراتێژیەکانی رێکخستنی هەڵچوون، لە ساڵانی رابردوو لە لەلایەن زانا گرۆس ناسێندرا، کە لەم نموونەیەدا چەند گریمانەیەکی سەرەکی بوونی هەیە،ئەوانیش: **(Gross،2002:551)**

آ.بابەتی کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونەکان باسێکی زیاترە لە زاڵبوون بەسەر هەڵچوونە نەرێنییەکان یان تەنها گۆڕینی ئەزموونە سۆزدارییەکان، بۆ نموونە باشترکردنی باری دەروونی خراپ

ب. کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونەکان ئامارەیە بۆ ئەو پرۆسانەی کە بەهۆیانەوە دیاری دەکرێت مرۆڤەکان کام هەست و سۆزیان لە چ کاتێک دەربڕن و چۆن ئەم هەڵچوونانە ئەزموون بکەن و دەریان بڕن .

ج. ستراتیژییەکانی کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی هەم بە شێوەی هۆشیاری و کۆنترۆڵکراو، و هەم بە شێوەی ناهۆشیاری(نائاگا) و لەخۆوە بەکاردەهێنرێن **(Gross،2002:551).**

گونجانی پیشەیی

بەلای (ئایسنک)ەوە گونجان ئەو دۆخەیە کە رەچاوی پێداویستی و داواکارییەکانی تاک دەکات و بە پێی ئەو ژینگەیەی کە تێربوونی تەواوەتی خۆی بەدەست دەهێنێت **(قبقوب، زوقة،2017:67)** هەروەها (گاپلین) پێی وایە گونجان پەیوەندییەکی هاوئاهەنگی مرۆڤە لە گەڵ ئەو ژینگە فیزیکی وکۆمەڵایەتیەی تێیدا دەژێت **(الداهری،2008:15).** و زانا سوپەر چەمکی گونجان بەم شێوەیە کورت دەکاتەوە: دەستکەوتێکی گشتی یان تێکەڵکردنی چەند جۆرێک لە لایەنە تایبەتەکانی گونجاندنە (سازانە)، کە دوو شێوە لە خۆی دەگرێت، ئەوانیش بریتین لە خۆگونجاندن (گونجانی خودی) کە پەیوەندی بە خۆرێکخستنی دەروونیی تاکەوە هەیە و ئەوی دیکەش گونجانی کۆمەڵایەتیە بە واتای پەیوەندییەکانی نێوان خود و ئەوانی دیکەوە دێت **(الخالدی،2009:99)** .

میکانیزمی بەدەستهێنانی گونجانی پیشەیی بۆ بەڕێوەبەری باخچەی منداڵان و دیسیپلینەکەی

بەڕێوەبەر وەک سەرپەرشتیاری پەروەردەیی جێبەجێکار لە بەڕێوەبردندا کاردەکات و رێکوپێکی دەپارێزێت بە ئەنجامدانی ئەم ئەرکانەی خوارەوە: یەکەم: پلاندانان و رێکخستنی کاری باخچەی منداڵان: کاری پۆل کاریگەری لەسەر کاری باخچەی

منداڵان دەبێت و بە پێچەوانەشەوە هەر راستە، پاراستنی ڕێکوپێکی گشتی باخچەی منداڵان کاریگەری لەسەر ڕەوتی کاری پۆل و ئەم پاراستنەش پێوستی بە ڕێکخستن و ، پێویستی بە پلاندانان هەیە هەروەها، پێویستە بەڕێوەبەر پەرۆشی ئەوە بێت کە پێش دەستپێکردنی دەوام زوو ئامادە بێت بۆ ئەوەی بتوانێت کاری ڕۆژانەی دەوام ڕێکبخات و ژینگەیەکی پەروەردەیی تەندروست دروست بکات ببێت بە نمونەیەک بۆ کارەکە تا ئەوانیتر چاوی لێ بکەن. دووەم: ئاڕاستەکردن و بەدواداچوون بۆ کاری باخچەی منداڵان: بەزۆری ئاراستەکردنی دروست بە ڕۆحێکی مرۆڤدۆستانە ئەنجام دەدرێت کە کەشێکی دەروونی و کۆمەڵایەتی برخسێنێت و هانی هەمووان دەدات بۆ کارکردن و دڵنیابوون لەوەی کە کارەکە شێوەیەکی تەواو ئەنجام دەدرێت بەڕێوەبەر پێداچوونەوە بە پلانی وانەکانی مامۆستایان دەکات و وانەکانیان ئامادە دەکات، دڵنیا دەبێتەوە لەوەی کە مامۆستایان پلانی باشیان بۆ ئیدارە کردنی پۆل و پاراستنی ڕێکوپێکیەکەی ،هەروەها بەڕێوەبەری قوتابخانە کاردەکات بۆ دابینکردنی هەموو پێداویستی و کەرەستەکان بەمەبەستی ئاسانکاری لە پلانەکانی وانەوتنەوە، پاراستنی ڕێکوپێکی پۆل بۆ جێبەجێکردنی فێرکردنێکی کارا و چالاک.سێیەم: باشترکردنی ئەدای مامۆستایان و گەشەپێدانی تواناکانیان: گرنگیدان کارگێری باخچەی منداڵان بۆ گەشەپێدانی پیشەیی مامۆستا و بەرزکردنەوەی ئاستەکەی یەکێکە لە ئەرکە سەرەکییەکانی بەڕێوەبەری قوتابخانە، لەڕێگەی کۆبونەوە و سیمینار و خولەکانەوە دەتوانرێت ئەدای مامۆستا پەرەپێبدرێت و تواناکانیان پەرەپێبدرێت، کە لە بەرامبەردا لە بەڕێوەبردنی پۆل و ڕێکخستندا ڕەنگ دەداتەوە. چوارەم: دەستەبەرکردن و بەکارهێنانی ئامراز و کەرەستە یارمەتیدەرەکان:بەکارهێنانی ئامراز و کەرەستە یارمەتیدەرەکان یەکێکە لەو هۆکارە گرنگانەی کە کاریگەری لەسەر بەڕێوەبردنی پۆلەکان هەیە، سەرنجدان بەوەی کە مامۆستا هەندێک جار ڕووبەڕووی کێشەی چاوەڕواننەکراو دەبێتەوە لە بەدەستهێنانی ئامراز و ئامێرەکان، بۆیە دەبێت بەڕێوەبەر کار بکات بۆ ئامادەکردنی ئامرازەکان بۆ مامۆستا لە کاتی خۆیدا و بە قەبارەی پێویست بۆ کارە پەروەردەییەکان، و دەبێت مامۆستایان بە تایبەت نوێکان ئاراستە بکرێن بۆ چۆنیەتی بەکارهێنانی ئامرازەکان و سوودمەندبوون لێیان.پێنجەم: سەردانی پۆل، هەڵسەنگاندنی مامۆستا و بەدواداچوون بۆ منداڵان لە پۆلدا: سەردانی پۆل ڕێگە بە بەڕێوەبەر دەدات وێنەیەکی ڕوونی هەریەک لە مامۆستاکانی هەبێت سەبارەت بە منداڵانی باخچەکەی و کارلێک و مامەڵەیان لە پۆلەکانیان و دەرفەت دەدات بە باشترکردنی هەڵوێستە فێرکاری و پەروەردەییەکان بە یارمەتیدانی مامۆستایان بۆ باشتر کردنی لایەنی جێبەجێکردنیان لە ڕێکخستنی فێربوونی خوێندکاران.شەشەم: گرنگیدان بە کاروباری منداڵان: بەڕێوەبەر بەرپرسیارێتی لە ئەستۆدایە بەرامبەر بە ئاگاداربوون لە منداڵان و ئاگاداربوونیان، هەروەها گرنگترین ئەرکەکانی بەڕێوەبەر لەم ڕووەوە پێویستی تێگەیشتنە لە منداڵان لە ڕووی دەروونی و کۆمەڵایەتییەوە، و کارلێککردن لەگەڵیاندا بە شێوەیەک کە وا دەکات هەستیان پێی بکات و پێزانینی هەبێت و کار بکات بۆ ڕێکخستنی بەرنامەی ڕێنمایی و ڕاوێژکاری بە شێوەیەکی گشتگیر بۆ لایەنە دەروونی و کۆمەڵایەتی و ئەکادیمی و ئاکارییەکان یان بەدواداچوون بکات بۆ ئەو کێشانەی کە دێنە سەر ڕێگای بە شێوەیکی چالاک و کاریگەر. حەوتەم: گەشەپێدانی پیشەی مامۆستا: گەشەپێدانی پیشەی مامۆستا و بەدواداچوونی گەشەپێدان و بەرزکردنەوەی ئاستی کە دوو شێوە لە خۆی دەگرێت: ا. گەشەپێدانی مامۆستا لە بابەتی پسپۆڕییەکەیدا: یان بەردەوامبوونی لە بابەتی پسپۆڕی ئەکادیمی وەک مامۆستای بابەتێکی دیاریکراو.ب. گەشەپێدانی لایەنی پەروەردەیی مامۆستا: پەیڕەوکردنی کۆمەڵێک شێواز بۆ ڕاهێنانی مامۆستا لە لایەنە جۆراوجۆرەکانی پەروەردەدا، وەک شێوازەکانی وانەوتنەوە، بەکارهێنانی هەندێک ئامراز و پەرەپێدانی تواناکانی لە بواری هەڵسەنگاندن و چالاکییەکانی پۆلی ئازادنە، دڵنیا بوونەوە لە بوونی توانای ڕێکخستنی تۆماری نمرەکان و توانای شیکردنەوە و ڕەخنەگرتن لە مەنهەج و کتێبی خوێندن و دەربڕینی بۆچوون لەسەر خاڵە بەهێز و لاوازەکانی تواناکانی و پەرەپێدانیان بۆ مامەڵەکردن لەگەڵ هەموو کەسێک کە بەشدارە لە کارەکانیدا، وەک خوێندکار و کارگێڕ و دایک و باوک و کەسانی تر . **(العجمی،2000:21-220)**

پەیوەندی بەڕێوەبەر بە گونجانی پیشەیی:

ڕۆڵی بەڕێوەبەر یەکێکە لە ئەرکە هەرە تەحەدا و ڕازیکەرەکانی جیهانی کار، چونکە بەڕێوەبەر دەتوانێت کاریگەری لەسەر کەسانی تر بێت و ببێتە مایەی ڕەزامەندی لە کار، لە بەرامبەردا دەتوانێت ببێتە مایەی بێزاری و نائومێدی لە شوێنی کاردا ئەگەر بێت نەتوانێت مامەڵە لەگەڵ کێشەکانی ئەو تاکانەدا بکات کە بە ژێری لەگەڵیدا کاردەکەن، ئیستدلالکردن و کراوەیی دڵ، داوا دەکات کە بەڕێوەبەر گرنگی بە هەستی ئەو تاکانە بدات کە سەرکردایەتیان دەکەن و ئەو بارودۆخانە باشتر بکەن کە کارەکە لەژێردا بە ئەنجام دەگات و بەرزکردنەوەی... مۆراڵی ئەو تاکانەی کە لەگەڵیدا کاردەکەن، و حەزیان لە ڕازیکردنیان بێت لە شوێنی کارەکەدا، و ئەمەش هەمان گرنگی دەدات بە کارەکە. **(عداد،2017:91)**

پرسی سەرکردایەتی زۆر گرنگە بۆ گونجانی پیشەیی، چونکە ژینگەی کارکردنی گونجاو لەلایەن بەڕێوەبەرەوە دابین دەکرێت، وبەڕێوەبەر هەر شێوازێک یان ڕێگایەکی بەڕێوەبەردن کە لەگەڵ

ئەو تاکانەی کە پێکەوە کار دەکەن پەیڕەوی دەکات ئەوە کاریگەری لەسەر ڕادەی فشارەکان دەبێت کە ڕووبەڕوویان دەبێتەوە یان ئاستی گونجانی پیشەییان لەگەڵ کارەکانیاندا، دەبێت بەڕێوەبەر بۆ کەسانەی لای کار دەکەن هەستی گرنگی پێدان ، ڕوخۆشی و زەردەخەنەیان پێببەخشێت، ڕوخساری گرژ و هێرشکردن، نەبێت و کارکردن هەموو شتێک نەبێت بەڵکو کەناڵی گونجاوی پەیوەندی نێوان خۆی و ئەوانیان بۆ دابین بکات، و لە مامەڵەکانی لەگەڵیاندا بەدوای دادپەروەریدا دەگەڕێت، و بێزاری و خەمۆکی لە کەشوهەوای کار دوور دەخاتەوە **(عداد،2017:91)**

بوارەکانی گەشەپێدانی پیشەیی لای بەڕێوەبەرانی باخچەی

بەوکارو چالاکیانە دەوترێت کە پێویستن بۆ بەڕێوەبەرەکان لە بوارە جیاجیاکانی کارکردندا، شارەزای و زانیاری پێویستیان بۆ دابین بکات بۆئەوەی ئاستی تواناکانیان و ئەدایان بەرزبکاتەوە بۆ بەدیهێنانی ئامانجەکانی دەزگاکە. گرنگترین ئەو بوارانەش وەک: یەکەم: بواری پلاندانان: پلان دانان یەکێکە لە ڕەگەزە گرنگەکانی پرۆسەی کارگێری پێش پرۆسەکانی تر دەکەوێت، چونکە سەرکەوتنی هەر کارێک بەشێوەیەکی سەرەکی لەسەر پلانی باش دارێژراوە، پلان دانانیش بەمانای دانانی ئامانج و سیاسەتی نەخشەکێشان و دانانی میکانزمی گونجاو و بۆیان و چۆنیەتی کاتی پێویست بۆ جێبەجیکردنیان. وەک سەرکەوتنی پلانەکە لە دیاریکردنی جۆروچۆنیەتی بەرهەمەکاندا. ڕادەی هاوئاهەنگیان لەگەڵ پێداویستیەکانی کۆمەڵگە بەژداری دەکات لە ڕەخساندنی بابەت و بارودۆخی زیاتر لە وەڵامی ڕێکخراوەکە بۆ پێداویستی ژینگە و توانای بەدیهێنانی ئامانجە دانراوەکان وەک پێویست.دووەم: بواری ڕێکخستن: ڕێکخستن یەکێکە لە توخمە بنەڕەتیەکانی پرۆسەی کارگێری، ئەویش پێکهاتەی ڕێکخراوەی ئیداریە یان ئەو چوارچێوەیەیە کە هەوڵەکانی تێدا بۆ بەدیهێنانی ئامانجە دانراوەکانە، هەروەک دابەشکاریەکانی کاری ئیداری ڕوون دەکاتەوە وئاماژە بەو دەسەڵاتانە دەکات کە پێیان دراوە .زۆرجاریش دەزگای کارگێری لە هەر دەزگایەک لە سێ ئاستی کارگێری پێک دێت (ئاستی کارگێری باڵا، ناوەند، خوارو یان جێبەجێکار) هەریەک لەو ئاستانە ئەرک و بەرپرسیارێتی خۆی هەیە کە جیاوازی هەیە لە ئاستەکانی تر (حسن، 2015:53) سێهەم: بواری ڕێنمایی: ئاراستەکە پەیوەندی بە ڕێنمایی وئاراستەکردنی ژێربەژێرەکانی پێش و لەکاتی جێبەجێکردنی کارەکانیدا هەیە لەڕووی پێدانی ڕێنمای پێویست بۆ جێبەجێکردن و چۆنیەتی مامەلەکردن لەگەڵ ئەوزەحمەتی و کێشانەی کە ڕووبەڕوویان دەبێتەوە، چونکە هەرکەس کاردەکات لەهەر دەزگاو ڕووبەڕێکی ژیاندا پێویستیان بە کەسێکە بۆ ئاراستەکردن و ڕێنماییکردنیان.چوارەم: بواری کۆنترۆڵ: کۆنترۆڵکردنی زامنکردنە بۆئەوەی کارەکە بەپێی نەخشەکێشکراوەکە جێبەجێ بکرێت و دڵنیابین لەوەی کەکارمەندان کار بەیاساکانی کارو ڕەفتارە و سیسیتەمی ڕێکخراوەکە پەیوەستن یەکێک لە کارە بنەڕەتیەکانی کۆنترۆڵ پێوانەکردنی ئاستی ئەدا و ڕاستکردنەوەی ئەو لادانانەیە کە لە کاتی کارکردندا ڕوودەدەن. پێنجەم: بواری تەنسیق: یەکێکە لە ئامانجی بەشەکەو ئیدارەکە. تەنسیقی کاریگەر لە نێوان چالاکیەکانی دامەزراوەکەدا لە ئەنجامی ئەدای کاریگەرە لە هەموو کارو چالاکیەکاندا (حسن،2015:56) شەشەم: بواری هەڵسەنگاندن: هەڵسەنگاندن ئەوە دەردەخات کە ئایا ئیدارەی باخچە سەرکەوتوو بووە لە بەدیهێنانی ئامانجە پەروەردەیە بەرنامە بۆ دارێژراوەکانی یان ئەگەر شکستی هێناوە نەیتوانیوە ئەنجام و ئامانجە خواستراوانە بەدیبهێنێت (شاهین و صیراف،16)

توێژینەوەکانی پێشوو

توێژینەوەکانی تایبەت بە کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی

1. توێژینەوەی حمداللە (2020)-ئوردن: کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی لای بەڕێوەبەرانی قوتابخانە ئەهلییەکان لە عەممان و پەیوەندی بەئاستی ڕەفتاری کارگێری نەخوازراو لە ڕوانگەی مامۆستایانەوە. گرنگترین ئامانجی توێژینەوە، زانینی ئاستی جێبەجێکردنی کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی بەڕێوەبەری قوتابخانە ئەهلییەکان لە ڕوانگەی مامۆستایانەوە. نمونەی توێژینەوە بە ڕێگای هەڕەمەکی سادە هەڵبژێردرابوو، پێکهاتبوو لە (204) مامۆستا لە هەر دوو ڕەگەزی نێرو مێ، لە قوتابخانە ئەهلیەکانی عمان/اردن بۆ ساڵی خوێندنی(2019-2020). توێژەر فۆرمی ڕاپرسی بەکارهێناوە، ودەرئەنجامی توێژینەوەکە بەم شێوەیە بووکە ئاستی کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی لە قوتابخانە ئەهلییەکانی شاری عەممان گەیشتە پلەیەکی بەرز و بەگشتی و لە هەموو بوارەکاندا،و هەروەها نمرەی ئاستی ڕەفتاری کارگێری نەخوازراو بە نمرەیەکی نزم هات، و ئەنجامەکانیش بەوە هات ،بە بوونی پەیوەندیەکی نەرێنی بەڵگەداری ئاماری لە نێوان کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی و ڕەفتاری کارگێری نەخوازراو.
2. توێژینەوەی واحدی و ئەوانیتر (2013)-ڕەشت-ئێران: پشکنینی پەیوەندی لە نێوان کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی و ڕێکخستنی مەعریفی- هەڵچوونی لە گەڵ باوەڕ وەسواسیەکان لە لای خوێندکارانی کچی قۆناغی ناوەندی شاری ڕەشت-ئێران. گرنگترین ئامانجی توێژینەوە زانینی پەیوەندی لە نێوان کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی و ڕێکخستنی مەعریفی- هەڵچوونی لە گەڵ باوەڕ وەسواسیەکان لە لای خوێندکارانی کچی قۆناغی ناوەندی شاری ڕەشت-ئێران. نمونەی توێژینەوەکە (302) خوێندکاری کچی قۆناغی

ناوەندی خوێندنگا حوکمیەکان شاری ڕەشتە، کە ڕێگای هەڵبژاردنی نمونەکە بە ڕێگەی هەڕەمەکی فرە قۆناغ یان هێشوویی بوو. ئامرازی توێژینەوە پرسیارنامەی کۆنترۆلکردنی هەڵچوونی (راجر و نجاریان) و باوڕە وەسواسیەکان(Obsessive belief (OBQ) questionnaire و ڕێکخستنی مەعریفیە (گارنۆفسکی و هاوکارانی) بەکارهێنراون. دەرئەنجامەکان بەم شێویە بوون کە پەیوەندیەکی بەهێز هەیە لە نێوان لۆمە کردنی خود لە گەڵ باورە وەسواسیەکان و یەکێک بوو لە گرنگترین هۆکارەکان بۆ پێشبینیکردنی بیروباوەڕە وەسوەسەییەکان، لە نێوان دوو گۆڕاوە پێشبینیکەرەکەی تردا، قبوڵکردن، دووبارە هەڵسەنگاندن و ڕاهێنان پێشبینیکەرترین گۆڕاوەکان بوون کە پەیوەندیان بە بیروباوەڕە وەسوەسەییەکانەوە هەبوو.

3. توێژینەوەی عبدلملکی وئەوانیتر ((2016): پشکنینی پەیوەندی نێوان ژینگەی سۆزداری خێزان و کۆنترۆلکردنی هەڵچوونی هەڵکشانی ئالوودەبوون. گرنگترین ئامانجی توێژینەوە زانینی پەیوەندی نێوان ژینگەی سۆزداری خێزان و کۆنترۆلکردنی هەڵچوونی لەگەڵ هەڵکشانی ئالوودەبوون (323) کەسی دانیشتوانی نیشتەجێ قەزای قلعە سەر بە شارۆچکەی قروەی ئێرانە،کە بە نمونەی توێژینەوەکە بە شێوەی هەڕەمەکی سادە هەڵبژێردرابوو. پێوەری ئامادەکراویان بۆ هەریەکە لە، ژینگەی سۆزداری خێزان (نۆدرگاە فرێد)و پێوەری کۆنترۆلکردنی هەڵچوونی (سیلفێر، ڕۆف،ئیورسۆن، بارس وبروشک و هاکارانی)و پێوەری هەڵکشانی ئالودەبوون (موسەوی، دوستقرین،روشنفکر و دزفولی). توێژەران ئەنجامەکەیان بۆ دەرکەوت بە بوونی پەیوەندی گرنگی ئاماری بەڵگەدار لە نێوان ژینگەی سۆزداری خێزان لە گەڵ حەزی ئالوودەبوون. و هەروەها بوونی پەیوەندی بەڵگەداری ئاماری لە نێوان کۆنترۆلکردنی هەڵچوونی و هەڵکشانی ئالوودەبوون بە جۆرێک ئەم پەیوەندیە بەڵگەدارە بۆ هەموو بوارەکانی پێوەری کۆنترۆلکردنی هەڵچوونیە بێجگە لە (تورەبوون). هەروەها ئەنجامەکان نیشانی دەدەن ژینگەی سۆزداری خێزان دەتوانێت پێشبینی هەڵکشانی ئالوودەبوون بکات، بەڵام ناتوانێت پێشبینی کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی بکات.

4. نثاری و شاکردولق (2019): ڕۆڵی کۆنترۆلکردنی هەڵچوونی ، خۆشگوزەرانی دەروونی و ڕەفتارەکانی چاودێریکردنی خود لە پێشبینی کردنی دۆخی ژیانی کەسانی تووشبووبە نەخۆشی دڵ.گرنگترین ئامانجی توێژینەوە زانینی ڕۆڵی کۆنترۆلکردنی هەڵچوونی ، خۆشگوزەرانی دەروونی و ڕەفتارەکانی چاودێریکردنی خود لە پێشبینی کردنی دۆخی ژیانی کەسانی تووشبووبە نەخۆشی دڵ لە شاری ئۆرومیە. نمونەی توێژینەوەکە (135)نەخۆش بوون کە سەردانی هەموو ئەو نەخۆشخانەو ناوەندە پزیشکیانەی کردبوو لە ماوەی ساڵی (2018-2019). ئامرازی کۆکردنەوەی زانیاری پرسیار نامە بوو بە بەکارهێنانی پێوەری کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی Ahrens Williams, Chambless و بۆ خۆشگوزەرانی دەروونی (ریف1995)، و پێوەر ڕەفتارەکانی چاودێریکردنی خود (جارسما و هاوکارانی2003) بەکارهاتووە. ئەنجامەکان بەم شێویە دەرکەوت کە، کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی و خۆشگوزەرانی دەروونی و و ڕەفتارەکانی چاودێریکردنی خود لە گەڵ دۆخی ژیانی کەسانی تووشبووبە نەخۆشی دڵ لە پەیوەندیدایە.

توێژینەوەکانی تایبەت بە گونجانی پیشەیی

1. توێژینەوەی عجوة و ابو طير (2020): بیرکردنەوەی ئەرێنی و پەیوەندی بە گونجانی پیشەیی لای ڕێنماییکارانی پەروەردەیی لە قوتابخانەکانی سەر بە بەڕێوەبەرایەتی پەروەردەی دەوروبەری قودس. گرنگترین ئامانج زانینی بیرکردنەوەی ئەرێنی و پەیوەندی بە گونجانی پیشەیی لای ڕێنماییکارانی پەروەردەیی لە قوتابخانەکانی سەر بە بەڕێوەبەرایەتی پەروەردەی دەوروبەری قودس، سەرجەم ڕێنماییکارانی پەروەردەیی لە قوتابخانەکانی سەر بە بەڕێوەبەرایەتی پەروەردەی دەوروبەری قودس کە ژمارەیان66 ڕێنماییکارە لە هەردوو ڕەگەزەکە بۆ ساڵی خوێندنی(2019-2020). توێژەر هەردوو پێوەری بیرکردنەوەی ئەرێنی ، گونجانی پیشەیی بۆ سەرجەم ڕێنماییکارانی پەروەردەیی بەکارهێناوە. ئەم توێژینەوەیە گەشتە ئەم ئەنجامانە بوونی پەیوەندی راستەوانەی بەڵگەداری ئاماری لە نێوان بیرکردنەوەی ئەرێنی و گونجانی پیشەیی، هەروەها لە ئەنجامدا دەرکەوتوە کە ئاستی بیرکردنەوەی ئەرێنی لای ڕێنماییکارانی پەروەردەیی لە قوتابخانەکانی سەر بە بەڕێوەبەرایەتی پەروەردەی دەوروبەری قودس لە ئاستێکی بالادا بووە. وهیچ جیاوازیەکی بەڵگەداری ئاماری بوونی نەبووە لە نێوان ناوەندی ژمێریی لە ئاستی بیرکردنەوەی ئەرێنی لای ڕێنماییکارانی پەروەردەیی لە قوتابخانەکانی سەر بە بەڕێوەبەرایەتی پەروەردەی دەوروبەری قودس بە پێی گۆڕاوی ڕەگەز. هەروەها لە ئەنجامدا دەرکەوتوە کە ئاستی گونجانی پیشەیی لای ڕێنماییکارانی پەروەردەیی لە قوتابخانەکانی سەر بە بەڕێوەبەرایەتی پەروەردەی دەوروبەریب قودس لە ئاستێکی باڵادا بووە.

2. توێژینەوەی مام و حنة (2018): خۆکارایی و پەیوەندی بە گونجانی پیشەیی لای مامۆستایانی فێرکردنی قۆناغی ناوەندی" توێژینەوەیەکی مەیدانییە لە خوێندگای ناوەندی شەهید سعدی صالح لە سیدی عامر - المسیلة، جزائر.ئامانجی توێژینەوەکە زانینی ئاستی خۆکارایی، ئاستی گونجانی پیشەییە لای مامۆستایانی فێرکردنی قۆناغی ناوەندی، هەروەها ئامانجی دیاریکردنی سروشتی پەیوەندی لە نێوان نمرەی گشتی، و ڕەهەندەکان بۆ پێوەری خۆکارایی، و گونجانی پیشەیی. نمونەی توێژینەوەکە پێکهاتبوو لە (30) مامۆستا لە قوتابخانەی ناوەندی شەهید سەعدی سالح لە سیدی عامر، لە ماوەی ساڵی خوێندنی 2018)-2017). توێژەر لە توێژینەوەکەیدا بۆ هەردووک گۆڕاوی خۆکارایی و گونجانی پیشەیی پێوەری ئامادەکرد. لە کۆتایی توێژینەوەکەدا ئەنجامەکان گەشتنە ئەوەی کە ئاستی خۆکارایی و گونجانی پشەیی گەورەیە، و هەروەها پەیوەندیەکی بەڵگەداری ئاماری گەورە بوونی هەیە لە نێوان نمرەی گشتی و ڕەهەندەکانی پێوەری خۆکارایی، و نمرەی گشتی، و پێوەری گونجانی پیشەیی، و نمرەی گشتی، و پێوەری گونجانی پیشەیی،ونمرەی گشتی، و بوونی جیاوازی بەڵگەداری ئاماری لە نێوان ناوەندەکانی نمرەی مامۆستایانی فێرکردنی قۆناغی ناوەندی.
3. توێژینەوەی حلیمە و امیرة (2020): فشاری دەروونی و پەیوەندی بە گونجانی پیشەیی لەلای ڕاهێنەرانی باخچەی منداڵان، توێژینەوەیەکی مەیدانیە لە شاری المسیلة - جزائر.ئامانجی توێژینەوەکە بریتی بوو لە زانینی ئاستی فشاری دەروونی و ئاستی گونجانی پیشەیی لە لای ڕاهێنەرانی باخچەی منداڵان، نموونەی توێژینەوەکە (40) ڕاهێنەر بوون ، لە ماوەی ساڵی خوێندنی 2019-(2020). سەبارەت بە ئامرازی توێژینەوە، توێژەر هەستاوە بە بونیاد نانی پێوەر بۆ فشاری دەرونی و هەروەها بۆ گونجانی پیشەیی پێوەری ئامادەکراوی(ایمان محمود عبیدی)بە کارهێناوە. ئەنجامەکان بەم شێویە بوون، بوونی پەیوەندیەکی بەڵگەداری ئاماری لە نێوان فشاری دەرونی و گونجانی پیشەیی لە لای ڕاهێنەرانی باخچەی منداڵان.
4. توێژینەوەی خلو (2019): فشاری دەروونی و پەیوەندی بە گونجانی پیشەیی لەلای مامۆستایانی سەرەتایی، توێژینەوەیەکی مەیدانیە لە هەندێک لە قوتابخانە سەرەتاییەکانی شاری تقرب-جزائر.ئامانجی توێژینەوە دەستنیشانکردنی ئاستی فشاری دەروونی بووە لە نێوان مامۆستایانی قوتابخانە سەرەتاییەکان، هەروەها ئاستی گونجاوی پیشەیی لە نێوان مامۆستایانی خوێندنی سەرەتایی لە هەندێک لە قوتابخانە سەرەتاییەکانی تقرت، هەروەها زانینی پەیوەندییانە، نمونەی توێژینەوەکە بریتی بوون لە (120) مامۆستا، توێژەر بۆ گۆڕاوی فشاری دەرونی پێوەری بنیات ناو و بۆ گۆڕاوی گونجانی پیشەیی پێوەری ئامادەکراوەی شموری کامیلیا(2017) بەکارهێنا. وئەنجامەکان بەم شێوەیە بوون: ئاستی فشاری دەروونی لای مامۆستایانی خوێندنی سەرەتایی بەرزە، ئاستی گونجاوی پیشەیی لە نێوان مامۆستایانی خوێندنی سەرەتاییدا بەرزە. هەروەها بوونی پەیوەندیی لە نێوان فشاری دەروونی و خۆگونجاندنی پیشەیی لە نێوان مامۆستایانی قوتابخانە سەرەتاییەکاندا هەیە.جیاوازیی ئاماری لە نێوان فشاری دەروونی و گونجاندنی پیشەیی لە نێوان مامۆستایانی قوتابخانە سەرەتاییەکاندا بوونی نییە بە پێی گۆڕاوی ڕەگەزییەوە. جیاوازی ئاماری بوونی نییە لە نێوان فشاری دەروونی و گونجاندنی پیشەیی لە نێوان مامۆستایانی خوێندنی سەرەتایی بە پێی گۆڕاوی پلەو ئاست.

گفتوگۆکردنی توێژینەوەکانی پێشوو

لە ڕووی ئامانجی توێژینەوەوە زۆربەی توێژینەوەکان لە هەوڵی زانینی ئاستی جێبەجێکردنی هەریەکە لە گۆڕاوەکانن لە سەر کۆمەڵگای توێژینەوە، هەروەها زانینی پەیوەندی نێوان گۆڕاوەکان.ئامانجی توێژینەوەی توێژەرانیش بەهەمان شێوە بریتییە لە زانینی ئاستی کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی و پەیوەندی بە گونجانی پیشەییەوە لە لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵانی شاری سلێمانیدا. سەرجەم توێژینەوەکان وهاوکات توێژەرانیش میتۆدی وەسفییان بەکارهێناوە. لە ڕووی سامپڵەوە هەریرکە لە توێژینەوەکان بە پێی کۆمەڵگای توێژینەوەکەو جۆری توێژینەوەکە هەڵیانبژاردووە هەروەک لە سەرەوە ئاماژە دراوە بە ڕێژەکەی، و سامپڵی توێژینەوەی ئێمەش بریتیی بوو لە هەموو کۆمەڵگای توێژینەوەکە، واتە (78) بەڕێوەبەر. سەرجەم توێژینەوەکان بۆ بەدیهێنانی ئامانجەکانیان ئامرازی گونجاویان بەکارهێناوە و خاڵی هاوبەشی نێوان هەموویان ئەوەیە یان پێوەریان بنیات ناوە یان هی ئامادەکراویان بەکارهێناوە، هاوکات توێژەریش لە توێژینەوەکەیدا بۆ بەدیهێنانی ئامانجی توێژینەوەکەی و گەیشتن بە ئەنجام، فۆرمی ڕاوەرگری تایبەت بە کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی و گونجانی پیشەیی بەکارهێناوە. سەبارەت بە ئەنجامی توێژینەوەکان، هەریەکەیان ئەنجامێک دەرچوو،بە جۆرێک لە هەموویاندا ئاستی کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی و گونجانی پیشەیی بە پێی گۆڕاوەکانی خۆیان بەرز بوو و لە هەمان کاتدا لە زۆربەیاندا

پەیوەندی بەڵگەداری ئاماری هەبوو یان بە ئەرێنی یان نەرێنی هەروەک لە بەشی سەرەوە بە وردی ئاماژەی پێدراوە

ڕێکارییەکانی توێژینەوەکە

میتــۆدی تــوێژینەوە:تـوێژینەوەکە تـوێژینەوەیەکی (وەسـفی) یە،باسـەکە هەوڵـدەدات پەیوەنـدی نێـوان کـۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی و گونجانی پیشـەییدا لە لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵان بدۆزێتەوە.

کـۆمەڵگەی تـوێژینەوە:کـۆمەڵگەی تـوێژینەوەکە پێکهـاتبوو لەسـەرجەم بەڕێـوەبەرانی بـاخچەی منـداڵان لە سـەرجەم باخچەکانی (حوکمی و ناحوکمی) سەر بە هەردووبەرێوەبەرایەتی پەروەردەی ڕۆژئـاوا و ڕۆژهەڵات شـاری سـلێمانی. بـۆ سـاڵی خوێنـدنی (2021-2022) و ژمارەیـان (78) بەڕێـوەبەرە،(10) بەڕێـوەبەر لە ڕەگەزی نـێر و (68) بەڕێـوەبەر لە ڕەگەزی مێ، وەک لە خشتەی (1) دا خراوەتەڕوو.

خشتەی ژمارە (1)کۆمەڵگەی توێژینەوە

بەڕێوەبەرایەتی	ژمارەی بەڕێوەبەر						کۆی گشتی ژمارەی بەڕێوەبەر
	باخچەی حکومی	ڕەگەز		باخچەی ناحکومی	ڕەگەز		
		نێر	مێ		نێر	مێ	
بەڕێوەبەرایەتی پەروەردەی ڕۆژئاوا	37	6	31	21	0	21	78
بەڕێوەبەرایەتی پەروەردەی ڕۆژهەلات	14	3	11	6	1	5	
کۆی گشتی	51	9	42	27	1	26	

ئامرازەکانی توێژینەوە

فۆڕمی ڕاوەرگری بۆ پێوانەی کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی: توێژەران پەنـای بـردە بەر بەکارهێنـانی پێـوانەی کـۆنترۆڵ کـردنی هەڵچوونی(زبیر شریـف) کە بە زمانی کـوردی ئامادەکرابوو، و ژمارەی برگەکانی (42) برگە بوون. پاشان بۆ ئەوەی پێوانەکە بگونجێت لە گەڵ کۆمەڵگەی توێژینەوەکە ئەوە شیکردنەوەی ئاماری (هاوکۆلکەی جیاکاری - هاوکۆلکەی پەیوەندی نمرەی هەر برگەیەک بە کۆی گشتی نمرەکان- ڕاسـتگۆیی ڕواڵەت – جێگیری) بـۆ برگەکـانی پێـوانەکە ئەنجامـدا. تـوێژەران دوای ئەوەی ڕاســتگۆیی وجێگــیری بــۆ پێوانەی(کــۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی) دیاریکرد، پێوانەکەی بە شێوەی کۆتایی (42) برگە مـایەوە، بەشــێوەیەکی گشــتی برگەکـان ڕوون بــوون لەلای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵان و کاتی پێویست بۆ وەڵامدانەوە (6) خولەک بوو،هەروەها بژاردەکانی وەڵامدانەوە لە ناوەڕۆکی برگەکـان بە جـوری پێـنج بـژاردە دارێژرابـوو، واتە(5)بـژاردە لەبەرامـــــــبەر برگەکـــــــان هەیە، کە بـــــــریتین لە (بەبەردەوام،زۆرجار،هەنـدێکجار،کەمجار،هەرگیز) وبەهـای بژاردەکان بریتیە لە(1،2،3،4،5)بەهەمان ڕیزبەندی بەرامبەر برگەنەرێنییەکان نمرەکان پـێچەوانە، دەبـنەوە، واتە بەرزتـرین نمرەی پێوەرەکە (210) نمرەیە و نزمترین (42)نمرەیە.

فۆڕمی ڕاوەرگری بۆ پێوانەی گونجانی پیشـەیی: لەبەر نەبوونی پێوانەیەکی گونجاو بەزمانی کوردی بۆ پێوانی گونجانی پیشـەیی لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵان،توێژەران پەنایان بردە بەر بەکارهێنانی پێوانە کردنی گۆڕاوی (گونجانی پیشـەیی) بە زمانی عەرەبی بۆ ئەم مەبەستەش هەستا بە [(دارشتنەوەی برگەکان)(شیکردنەوەی ئاماری بۆ برگەکانی پێوانەی گونجانی پیشـەیی-(هـاوکۆلکەی جیاکاری - هـاوکۆلکەی پەیوەنـدی نمـرەی هەر بـرگەیەک بە کـۆی گشـتی نمرەکـان- ڕاسـتگۆیی ڕواڵەت – جێگـیری)] تـوێژەران دوای ئەوەی ڕاسـتگۆیی وجێگـیری بـۆ پێوانەی(کـۆنترۆڵکردنی هەڵچـوونی) دیاریکرد، پێـوانەکەی بە شێوەی کۆتایی (48) برگە مایەوە، بەشێوەیەکی گشتی برگەکان ڕوون بـوون لەلای بەڕێـوەبەرانی بـاخچەی منـداڵان و کـاتی پێویست بۆ وەڵامدانەوە (7) خولەک بوو،هەروەها بژاردەکانی وەڵامــدانەوە لە نـاوەڕۆکی برگەکـان بە جــوری سێ بــژاردە دارێژرابوو، واتە(3) بژاردە لەبەرامبەر برگەکان هەیە، کە بریتین لە (هەمیشـە،هەندێکجار،هەرگیز) وبەهـای بژاردەکان بـریتیە لە(1،2،3)بەهەمـان ڕیزبەنـدی بەرامـبەر برگەنەرێنییەکـان نمرەکان پێچەوانە، دەبنەوە، واتە بەرزترین نمـرەی پێـوەرەکە (144) نمرەیە و نزمترین (48)نمرەیە. دوای دڵنیابوونی توێژەر لە ڕاسـتی و جێگـیری ئـامرازی تـوێژینەوەکەی، تـوێژەران لە ڕێکەوتی (27-4-2022) بە شـێوەی دەسـتی و ئەلەکـترۆنی دەسـتییان کـرد بە جیبەجێکـردنی پێوانەکـانی تـوێژینەوەکەی بەسەر کـۆمەڵگەی توێژینەوەکەیدا، کە پێک هـاتبوو لە (78) بەڕێـوەبەرانی بـاخچەی منـداڵانی شـاری سـلێمانی لە هەر دوو ڕەگەزی نـــێرو مێ، لە هەردوو بەڕێـــوەبەرایەتی ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاوا (حکومی و ناحوکمی)،دوای پێدانی ڕوونکردنەوە لەلایەن توێژەرانەوە دەربارەی توێژینەوەکە داوایان لە بەڕێوەبەران کرد بە وردی ووروونی وەڵامی گشــت برگەکــان بــدەنەوە، دواتــر ســەرجەم فــۆڕمی ڕاپرسـیەکانی کـۆکردەوە، ئەنجامـدانەکە لەبەرواری (26-5-2022) کۆتایی پێهات. توێژەران کارە ئامارییەکانییـان لە ڕێـگەی بەکارهێنـانی پرۆگـرامی (SPSS) هەگبەی ئاماری بـۆ زانسـتە کۆمەڵایەتیەکان ڤێرژنی (25) بـۆ بەکارهێنانی ئەم ئامرازانە ((Cronbach's Alpha ئەلفا کرۆنباخ بۆ دۆزینەوەی جێگیری پێوانە، (-One sample T test) بـۆ دەرخسـتنی ئاسـتی کـۆنترۆڵکردنی هەڵچـوونی و گونجـانی پیشـەیی بە شـێوەیەکی گشـتی، (Independent sample T-test) بۆ مەبەسـتی زانینی جیاوازی بەڵگەداری ئامـاری کـۆنترۆڵکردنی هەڵچـوونی و گونجـانی پیشـەیی بە پـێی گۆڕاوی ڕەگەز و جۆری باخچە،(Pearson Correlation) بۆ

زانینی پەیوەندی نێوان کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی و گونجانی پیشەیی.

خستنەرووی ئەنجامەکان و شیکردنەوەیان

ئامانجی یەکەم :زانینی ئاستی کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵانی شاری سلێمانی. دوای کۆکردنەوەی داتاکان و بەکارهێنانی بەرنامەی (SPSS) ئامرازی ئاماری (One Sample T-test) بۆبەراورد کردنی ناوەندی ژمێرەیی نموونەی توێژینەوەکە بەناوەندی گریمانەیی. لە ئەنجامدا دەرکەوت، کەناوەندی ژمێرەیی (162.46)بوو. ئەم نرخە گەورەترە لە ناوەندی گریمانەی پێوانەکە کە بریتی بوولە (126) بە لادانی پێوەری (1.57) . هەروەها دەرکەوت بەهای (t) هەژمارکراو بریتیە لە (20.82) لە ئاستی بەڵگەداری (0.05) هەروەک لە خشتەی (2) روونکراوەتەوە واتە جیاوازی بەڵگەداری ئاماری بەدیدەکرێت وناوەندە ژمێرەیی گەورەترە لە ناوەندە گریمانەیی ئەمەش ئەوە دەردەخات ئاستی کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی بەریوەبەرانی باخچەی منداڵان لە ئاستێکی بەرزدایە.

خشتەی ژمارە(2) ئەنجامەکانی تاقیکردنەوەی تائی (یەک نموونە) بۆ نمرەکانی بەرێوەبەرانی باخچەی منداڵان لە ناوەندی شاری سلێمانیبە شێوەیەکی گشتی لە پێوەری کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی

نموونە	ناوەندی ژمێرەیی	ناوەندی گریمانەیی	لادانی پێوەری	نمرەی ئازادی	بەهای تائی: هەژمارکراو	بەهای تائی: خشتەیی	ئاستی بەڵگەداری 0.05
78	162.46	126	1.57	77	20.82	1.66	بەڵگەدارە

کەواتە بەپێی ئەو ئەنجامەی لە سەرەوە دەرچووە دەریدەخات بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵانی شاری سلێمانی کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونیان هەیە بە ئاستێکی بەرز، توێژەران هۆکاری ئەم ئەنجامە دەگەڕێنیتەوە بۆ رۆڵی ئەرێنی خێزان کە رچاوی رێکخستن و کۆنترۆڵکردنی هەست و هەڵچوونیان دەکەن و وە فێریان دەکەن کە گفتوگۆیەکی ئارام و رێزدارانە لەگەڵ کەسانی دیکەدا بکەن و رەخنە قبوڵ بکەن و لە ئامۆژگاری دایک و باوک و مامۆستا وکەسانی دەوروبەریان نارەحەت و بێزار نەبن، وە لە رێگەی دایالۆگی بابەتییەوە باس لە پرسە تایبەت و گشتییەکان بکەن و بۆچوونەکانیان بەرێزەوە دەربڕن و گوێ لە بۆچوون و بیروڕای بەرامبەر بگرن.ئەنجامی ئەو توێژینەوەیە یەکدەگرێتەوە لەگەڵ توێژینەوە (حمداللە و الصرایرة، 2020).

ئامانجی دووەم: ا. زانینی ئاستی کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵانی شاری سلێمانی بەپێی گۆڕاوی ڕەگەزی (نێر ومێ). بۆ گەیشتن بەم ئامانجە توێژەران ناوەندی ژمێرەیی و لادانی پێوەری نمرەکانی بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵان (نموونەی توێژینەوەکە) بە پێی گۆڕاوی ڕەگەز لەسەر پێوەری کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی دەرهێنا، بە بەکارهێنانی تاقیکردنەوەی تائی بۆ دوو نموونەی سەربەخۆ (independent sample T-test) بە پشت بەستن بە بەرنامەی ئاماری (SPSS) دەرکەوت کە نرخی (t) ئەژمارکراو (0.61) نمرەیە بچوکترە لە نرخی (t)تائی خشتەیی (1.66) بە نمرەی ئازادی (76)، لە سەر ئاستی بەڵگەداری (0.05)، وەک لە خشتەی ژمارە (9) دیارە.

خشتەی ژمارەی (3) ئەنجامی تاقیکردنەوەی تائی (t)(دوو نموونە) بۆ نمرەکانی بەرێوەبەرانی باخچە لەسەر پێوەری کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی بەپێی گۆڕاوی ڕەگەزی (نێر و مێ)

ڕەگەز	ژمارە	ناوەندی ژمێرەیی	لادانی پێوەریی	نمرەی ئازادی	بەهای تائی: هەژمارکراو	بەهای تائی: خشتەیی	ئاستی بەڵگەداری 0.05
نێر	10	165.30	5.81	76	0.61	1.66	بەڵگەدار نیە (0.538)
مێ	68	162.04	16.40				

وەک لە خشتەی ژمارە (3) دا دەردەکەوێت، بەهای (t) ئەژمارکراو یەکسانە (0.61) و بەهای (t)تائی خشتەیی یەکسانە بە (1.66) و نمرەی ئازادی بریتییە لە (76) و لە سەر ئاستی بەڵگەداری (0.05) دایە، لەبەر ئەوەی بەهای تائی ئەژمارکراو بچوکترە لە بەهای خشتەیی ئەمەش ئەوە دەردەخات کە جیاوازی لە نێوان ناوەندی ژمێرەیی نمرەکانی ڕەگەزی نێر و نمرەکانی ڕەگەزی مێ لەسەر پێوەری کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی نیە. بە بۆچوونی توێژەران هۆکارەکەی دەگەڕێنێتەوە بۆ ئەوەی کە هەردوو ڕەگەز لە ژینگەی هاوشێوەدا ژیان دەگوزەرێنن. ئەم دەرئەنجامەش یەکانگیر نیە لەگەڵ هیچ کام لە توێژینەوەکانی پێشوو.

ئامانجی دووەم: ب. زانینی ئاستی کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵانی شاری سلێمانی بەپێی جۆری باخچە (حکومی و ناحکومی) بۆ زانینی ئەم جیاوازیە توێژەران ناوەندی ژمێرەیی و لادانی پێوەریی بۆ نمرەکانی بەرێوەبەرانی باخچەی منداڵان لەسەر پێوەری کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی دەرهێنا پاشان بە بەکارهێنانی تاقیکردنەوەی تائی بۆ دوو نموونەی سەربەخۆ (independent sample T-test) بە پشت بەستن بە بەرنامەی ئاماری (SPSS) دەرکەوت کە نرخی (t) ئەژمارکراو (1.08) بە نمرەی ئازادی (76)، لە سەر ئاستی بەڵگەداری (0.05)، وەک لە خشتەی ژمارە (10) خراوەتە روو.

خشتەی ژمارەی (4) ئەنجامەکانی تاقیکردنەوەی تائی بۆ دوو نموونە بۆ نمرەکانی بەرێوەبەرانی باخچەی منداڵان لەسەر پێوەری کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی بە پێی جۆری باخچە

جۆری باخچە	نموونەی توێژینەوە	ناوەندی ژمێری	لادانی پێوەری	نمرەی ئازادی	بەهای تائی هەژمارکراو	بەهایتائی خشتەیی	بەڵگەداری ئاماری 0.05
حکومی	52	163.80	15.19	76	1.08	1.66	بەڵگەدار نیە 0.280
ناحکومی	26	159.76	15.95				

وەک لەم خشتەی ژمارە (4) دەردەکەوێت، بەهای (t) ئەژمارکراو یەکسانە (1.08) و بەهای (t)تائی خشتەیی یەکسانە بە (1.66) و نمرەی ئازادی بریتییە لە (76) و لە ئاستی بەڵگەداری (0.05) دایە، لەبەر ئەوەی بەهای تائی ئەژمارکراو بچوکترە لە بەهای خشتەیی بەم جۆرەش دەردەکەوێت کە جیاوازی بەڵگەداری نیە لە نێوان ناوەندی ژمێریی نمرەکانی بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵان لەسەر پێوەری کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی بە پێی جۆری باخچە.توێژەران هۆکارەکەی دەگەڕێنێتەوە بۆ هەبوونی ئاسانکارییەکی هاوشێوە بۆ بەڕێوەبەرانی هەردوو جۆری باخچەکە کە لەلایەن دەسەڵاتە پەروەردەییە پەیوەندیدارەکانەوە بەشێوەیەکی یەکسان پێشکەش دەکرێت وە پشتگیری کردنیان لە لایەن پشکنەرانی پەروەردەو مامۆستایان، وە پێدانی مافەکانیان لە هەموو بوارەکانی کولتوری و کۆمەڵایەتی و ئابووریدا بە شێوەیەکی یەکسان. ئەم دەرئەنجامەش لەگەڵ هیچ کام لە توێژینەوەکانی پێشوو یەکانگیر نیە.

ئامانجی سێیەم: (زانینی ئاستی گونجانی پیشەیی لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵانی شاری سلێمانی) بە بەکارهێنانی (One Sample T-test) توێژەران هەستا بە بەراوردکردنی ناوەندی ژمێریی نموونەی توێژینەوەکە بە ناوەندی گریمانەی. لە ئەنجامدا دەرکەوت، کەناوەندی ژمێریی بریتیە لە (110.47). ئەم نرخە گەورەترە لە ناوەندی گریمانەی پێوانەکە کە بریتی بوو لە (96) بە لادانی پێوەری (9.43) . هەروەها دەرکەوت بەهای (t) هەژمارکراو بریتیە لە (13.55) لە ئاستی بەڵگەداری (0.05) هەروەک لە خشتەی (5) روونکراوەتەوە واتە جیاوازی بەڵگەداری ئاماری بەدیدەکرێت وناوەندە ژمێریی گەورەترە لە ناوەندە گریمانەیی ئەمەش ئەوە دەردەخات ئاستی گونجانی پیشەیی لای بەڕیوەبەرانی باخچەی منداڵان لە ئاستێکی بەرزدایە.

خشتەی ژمارە(5) ئەنجامەکانی تاقیکردنەوەی تائی (یەک نموونە) بۆ نمرەکانی بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵان لە ناوەندی شاری سلێمانی بە شێوەیەکی گشتی لە پێوەری گونجانی پیشەیی

نموونە	ناوەندی ژمێرەی	لادانی پێوەری	ناوەندی گریمانەیی	نمرەی ئازادی	بەهای تانی هەژمارکراو	بەهای تانی خشتەیی	ئاستی بەڵگەداری 0.05
78	110.47	9.43	96	77	13.55	1.66	بەڵگەدارە

کەواتە بەپێی ئەو ئەنجامەی لە سەرەوە دەرچووە دەریدەخات بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵانی شاری سلێمانی گونجانی پیشەییان هەیە بە ئاستێکی بەرز. بە بۆچوونی توێژەران ڕەنگە بەهۆی لێکتێگەیشتن و هاوکاری و خۆشەویستی نێوان مامۆستایان و ستافی کارگێڕی و خوێندکارانەوە بێت، وە هەبوونی گیان هاوکاری و دەستپێشخەری لە شوێنی کاردا و زاڵبوون بەسەر بارودۆخە فشاراویەکان و رووبەڕووبونەوەیان، وە خۆ گونجاندن لەگەڵ ژینگەی ئەرێنی و نەرێنی لە ناوەوە و دەرەوەی ژینگەیی باخچە و هەبوونی ئارەزووی کارکردنیان ئەمە پاڵنەرێکی گەورەیە بۆ ئەوان، هەروەها بوونی لێکتێگەیشتن لە نێوان ئەندامانی خێزان و ئەمەش ڕەنگە گونجاندنێکیان پێبدات لە پیشەکەدا.ئەم ئەنجامەش یەك دەگرێتەوە لەگەڵ ئەنجامی توێژینەوەی (عجوة و ابو طير، 2020)، توێژینەوەی (مام و حنة، 2018)، توێژینەوەی (الشاعر و سبيحة، 2019) ئەم توێژینەوانە دەریانخست ئاستی گونجانی پیشەیی بەرزە لای نموونەی توێژینەوەکەیان.

ئامانجی چوارەم: ا. (زانینی ئاستی گونجانی پیشەیی لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵانی شاری سلێمانی بەپێی گۆڕاوی ڕەگەز)بۆ گەیشتن بەم ئامانجە توێژەران ناوەندی ژمێریی و لادانی پێوەریی نمرەکانی بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵان بە پێی گۆڕاوی ڕەگەز لەسەر پێوەری گونجانی پیشەیی دەرهێنا، پاشان بە بەکارهێنانی تاقیکردنەوەی تائی بۆ دوو نموونەی سەربەخۆ (independent sample T-test) بە پشت بەستن بە بەرنامەی ئاماری (SPSS) دەرکەوت کە نرخی (t) ئەژمارکراو بریتیە لە (1.58) بە نمرەی ئازادی (76)، لە سەر ئاستی بەڵگەداری (0.05)، وەک لە خشتەی ژمارە (6) دیارە.

خشتەی ژمارەی (6) ئەنجامەکانی تاقیکردنەوەی تائی بۆ دوو نموونە بۆ نمرەکانی بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵان لەسەر پێوەری گونجانی پیشەیی بەپێی گۆڕاوی ڕەگەز

ڕەگەز	ژمارەی نموونەی توێژینەوە	ناوەندی ژمێری	لادانی پێوەری	نمرەی ئازادی	بەهایتائی ئەژمارکراو	بەهایتائی خشتەیی	بەڵگەداری ئاماری 0.05
نێر	10	106.10	8.26	76	1.58	1.66	بەڵگەدارنیە 0.017
مێ	68	111.11	9.47				

وەک لەم خشتەی ژمارە (6) دەردەکەوێت، بەهای (t) ئەژمارکراو یەکسانە (1.58) و بەهای (t)تائی خشتەیی یەکسانە بە (1.66) و نمرەی ئازادی بریتییە لە (76) و لە ئاستی بەڵگەداری (0.05) دایە، لەبەر ئەوەی بەهای تائی ئەژمارکراو بچوکترە لە بەهای خشتەیی بەم جۆرەش دەردەکەوێت کە جیاوازی بەڵگەداری نیە لە نێوان ناوەندی ژمێریی نمرەکانی بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵان لەسەر پێوەری گونجانی پیشەیی بە پێی گۆڕاوی ڕەگەز، توێژەران هۆکارەکەی

دەگەڕێنێتەوە بۆ ئەوەی پیشەی بەڕێوەبەری باخچە ڕۆڵێکی گرنگی هەیە لە هەستکردن بە ئاسودەیی و سەلامەتی و دڵنیایی لای هەردوو ڕەگەز، هەروەها هەبوونی هەمان ئاستی تموح و کۆڵنەدان و جددی لە کارکردندا و پەیوەندییان بە پیشەکەیانەوە و پابەندبوونیان پێیەوە لای هەردوو ڕەگەز وەکو یەکە، وە دابینکردنی پێداویستیە ماددیەکان و بوونی گیانی هاوکاری و متمانە و خۆشەویستیان بۆ کارەکەیان لای هەردوو ڕەگەز وا لێکردن وەک تیمێک کاربکەن و بگونجێن لە ڕووی پیشەییەوە. ئەم دەرئەنجامەش هاوشێوەی دەرئەنجامی توێژینەوەی (خلو،2019) ئەم توێژینەوەش دەریخست ئاستی گونجانی پیشەیی جیاوازی نیە بە پێی گۆڕاوی ڕەگەز.

ب. (زانینی ئاستی گونجانی پیشەیی لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵانی شاری سلێمانی بەپێی جۆری باخچە (حکومی و ناحکومی) بۆ گەیشتن بەم ئامانجە توێژەران ناوەندی ژمێرەیی و لادانی پێوەریی نمرەکانی بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵان بە پێی جۆری باخچە لەسەر پێوەری گونجانی پیشەیی دەرهێنا، پاشان بە بەکارهێنانی تاقیکردنەوەی تائی بۆ دوو نموونەی سەربەخۆ independent sample (T-test) بە پشت بەستن بە بەرنامەی ئاماری (SPSS) دەرکەوت کە نرخی (t) ئەژمارکراو بریتیە لە (1.036) بە نمرەی ئازادی (76)، لە سەر ئاستی بەڵگەداری (0.05)، وەک لە خشتەی ژمارە (6) دیارە.

خشتەی ژمارەی (7) **ئەنجامەکانی تاقیکردنەوەی تائی بۆ دوو نموونە بۆ نمرەکانی بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵان لەسەر پێوەری گونجانی پیشەیی بەپێی جۆری باخچە**

جۆری باخچە	نموونەی توێژینەوە	ناوەندی ژمێری	لادانی پێوەری	نمرەی ئازادی	بەهتائی ئەژمارکرا	بەهای تائی خشتەیی	بەڵگەداری ئاماری 0.05
حکومی	2	109.69	9.42	76	1.036	1.66	بەڵگەدار نیە 0.303
ناحکومی	26	112.03	9.41				

وەک لەم خشتەی ژمارە (7) دەردەکەوێت، بەهای (t) ئەژمارکراو یەکسانە (1.036) و بەهای (t)تائی خشتەیی یەکسانە بە (1.66) و نمرەی ئازادی بریتییە لە (76) و لە ئاستی بەڵگەداری (0.05) دایە، لەبەر ئەوەی بەهای تائی ئەژمارکراو بچوکترە لە بەهای خشتەیی بەم جۆرەش دەردەکەوێت کە جیاوازی بەڵگەداری نیە لە نێوان ناوەندی ژمێریی نمرەکانی بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵان لەسەر پێوەری گونجانی پیشەیی بە پێی جۆری باخچە.بە بۆچوونی توێژەران هۆکارەکەی دەگەڕێنێتەوە بۆ ئەوەی کە بەڕێوەبەران لە هەردوو جۆری باخچە (حکومی و ناحکومی) وەک یەک هەست بەخۆشی و دڵنیایی و ئاسودەیی و سەلامەتی و جێگیرو ڕێزگرتن دەکەن لە ژینگەی کاردا، وە هەروەها دابینکردنی هاندانە ماددی و ئەخلاقییەکان و تێپەڕاندنی بارودۆخی دەوروبەریان کە ئەوانە بەرهەمی سەرکەوتن و گونجان لە چالاکی پیشەیی بە دەست دەهێنێت لە هەردوو جۆری باخچە وەکو یەکە. . ئەم دەرئەنجامەش یەکانگیر نیە لەگەڵ هیچ کام لە توێژینەوەکانی پێشوو.

ئامانجی پێنجەم : زانینی پەیوەندی لە نێوان کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی و گونجانی پیشەیی لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵانی شاری سلێمانی بەمەبەستی زانینی سروشتی پەیوەندی نێوان کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی و گونجانی پیشەیی لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵان توێژەران هاوکۆلکەی پەیوەندی پێرسۆن (معامل ارتباط بيرسون)یان بەکار هێنا بە پشت بەستن بە بەرنامەی ئاماری (SPSS). لە ئەنجامدا دەرکەوت نرخی پەیوەندی لە نێوان هەردوو گۆڕاوەکە یەکسانە بە (0.34). واتە پەیوەندیەکی پۆزەتیڤی لاواز هەیە لە نێوان کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی و گونجانی پیشەیی .کە ئەنجامەکەی لە خشتەیەی ژمارە (14) خراوەتەڕوو.

خشتەی ژمارە (8)**ئەنجامەکانی دۆزینەوەی هاوکۆلکەی پەیوەندی لە نێوان کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی و گونجانی پیشەیی**

گۆڕاوەکان	نموونەی توێژینەوە	نرخی هاوکۆلکەی پەیوەندی پێرسۆن	ئاستی بەڵگەداری 0.05
کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی	78	0.34	بەڵگەدارە 0.01
گونجانی پیشەیی			

ئەم خشتەیەی سەرەوە پەیوەندی نێوان کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی و گونجانی پیشەیی لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵان روون دەکاتەوە واتە پەیوەندیەکە پەیوەندیەکی ڕاستەوانەیە ئەگەر کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی بەرز بێت ئاستی گونجانی پیشەیش بەرز دەبێت وە بە پێچەوانەشەوە، توێژەران هۆکاری ئەم ئەنجامە بۆ ئەوە دەگەڕێنێتەوە کە ئاستی کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی دەبێتە هۆی بەرزبوونەوەی گونجانی پیشەیی لەناو بەڕێوەبەرانی باخچە وە بە پێچەوانەوەشەوە گونجانی پیشەییش دەبێتە هۆی بەرزبوونەوەی کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی، چونکە کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی بریتییە لە ڕێکخستنی خودکە یارمەتی تاک دەدات بە ئاگاییەوە ڕووبەڕووی بارودۆخەکان و فشارو سەختیەکانی ژیان ببێتەوە وە بڕیاری دروست بدات، ئەمەش ئەگەری سەرکەوتنی تاک زیاد دەکات لە ئەنجامدانی کارەکانی وا لە تاک دەکات گونجانی پیشەیی هەبێت لەگەڵ هاوڕێ و هاوپیشەکانی داو وە سەرکەوتوێ لە مامەڵەکردن و پەیوەندیکردنی لەگەڵ کەسانی تردا...کۆنترۆڵکردنی هەڵچونی و گونجانی پیشەیی تایبەتمەندی ئەو کەسانەیە کە کەسایەتییەکی بەهێزو تەندروستی دەروونی

باشیان هەیە. ئەم دەرئەنجامەش لەگەڵ هیچ کام لە توێژینەوەکانی پێشوو یەکانگیر نیە.

دەرئەنجامەکان conclusions

1- ئاستی کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی لە ئاستێکی بەرزدایە لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵانی شاری سلێمانی بە شێوەیەکی گشتی.

2- أ.جیاوازی بەڵگەداری ئاماری نەبوو بۆ ئاستی کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵانی شاری سلێمانی بە پێی گۆڕاوی ڕەگەزی (نێر و مێ) .

ب. جیاوازی بەڵگەداری ئاماری نەبوو بۆ ئاستی کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵانی شاری سلێمانی بە پێی جۆری باخچە (حکومی و ناحکومی) .

3- ئاستی گونجانی پیشەیی لە ئاستێکی بەرزدایە لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵانی شاری سلێمانی بەشێوەیەکی گشتی.

4- أ.جیاوازی بەڵگەداری ئاماری نەبوو لە ئاستی گونجانی پیشەیی لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵانی شاری سلێمانی بە پێی گۆڕاوی ڕەگەزی (نێر و مێ) .

ب. جیاوازی بەڵگەداری ئاماری نەبوو لە ئاستی گونجانی پیشەیی لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵانی شاری سلێمانی بە پێی جۆری باخچە (حکومی و ناحکومی)

5- پەیوەندیەکی ڕاستەوانەی لاواز هەیە لە نێوان کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی و گونجانی پیشەیی لای بەڕێوەبەرانی باخچەی منداڵانی شاری سلێمانی.

ڕاسپاردەکان Recommendations

1. زیادکردنی هاوکاری نێوان بەشەکانی وەزارەتی پەروەردە و خوێندنی باڵای کوردستان، بەشی سەرپەرەشتیار و بەشی کارگێری باخچەکان لەچوارچێوەیەکی تەکنیکی و ڕاهێنان بۆ بەڕێوەبەری باخچەکانی منداڵان.
2. پەرەپێدانی توانای بەڕێوەبەرانی باخچە بە هاوکاری سەرپەرشتیارانی بەرپرس بەڕێگەی پێدانیان بۆ زانیی ئەنجامی توێژینەوەی زانستییانەکان و بانگهێشتکردنیان بۆ کۆنفرانس و سیمینارەکان بۆ ئاگادارکردنەوەیان لە نوێترین ڕەوتەکان .
3. ئەنجامدانی خول بۆ پەرەپێدانی تواناکانی بەڕێوەبەران لە سەر پلاندانان و جێبەجێکردنی کارامەییەکانی فێرکردن و بەڕێوەبردن بە پێی سیستەمی بەڕێوەبردن و ساڵنامە.
4. دابینکردنی ئەرشیفێکی پەروەردەیی دروست و کاریگەر کە توانای دروستکردنی کولتوورێکی پەروەردەیی سیستماتیکی هەبێت بۆ بەڕێوەبەرەکان و مامۆستایانی باخچە بە پێی دوایین پێشهاتەکانی بەرنامەکانی باخچە.
5. بەشی سەرپەرشتی وەزارەتی پەروەردە و خوێندنی باڵا بروشورێکی پەروەردەیی مۆدێرن بۆ بەڕێوەبەرەکان دابین بکات پەیوەست بە چاودێری پەروەردەیی و پێشکەوتنەکانییەوە.
6. پێدانی پاداشتی مادی ومەعنوی ساڵانە بە بەڕێوەبەرانی باخچە بە مەبەستی بەرزکردنەوەی باشترین لێهاتووییەکانیان بۆ کارکردن لەم کەرتە پەروەردەییە نیشتمانییە.
7. کارکردن لەسەر پەرەپێدانی پرۆگرامێک بۆ ئامادەکردنی مامۆستایانی باخچە وەک بەڕێوەبەری باخچەکان لە (کۆلێژی بنەڕەت/بەشی باخچەی منداڵان) .
8. ئاگادارکردنەوەی بەڕێوەبەران لە زانیاری و ڕێنمایی زیاتر بۆ بەرزکردنەوەی تواناکانیان لە کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونەکانیان و زانیاری دەربارەی ڕێگاکانی گونجان لەگەڵ پیشەکەیاندا.

پێشنیارەکان Suggestions

1 . ئەنجامی توێژینەوەیەک لەسەر پەرەپێدانی بەرنامەکان بۆ ئامادەکردنی بەڕێوەبەری باخچەی منداڵان لە ژێر ڕۆشنایی پێشهاتەکانی دوایی باخچەکاندا.

2 . ئەمجامدانی توێژینەوەی هاوشێوە لەگەڵ فراوانکردنی نموونەی توێژینەوەکە واتە ناوچەو پارێزگاکانیتر بگرێتەوە.

3 . ئەنجامدانی توێژینەوە لەسەر کۆنترۆڵکردنی هەڵچوونی و پەیوەندی بە گونجانی پیشەییەوە لای مامۆستایانی باخچەی منداڵان.

4 . ئەنجامدانی توێژینەوە لەسەر ئەو کێشانەی کە ڕووبەڕوی بەڕێوەبەرەکانی باخچە دەبێتەوە.

سەرچاوەکان References

1. بۆکانی، صابر مصطفی (2020): **ئینسکلۆپیدیای زانستە دەروونیەکان**، چ(1)، چاپخانەی چوارچرا، سلێمانی، هەرێمی کوردستان.

2. العجمي، محمد حسنين(2000): **الإدارة المدرسية** ،دار الفكر العربي، القاهرة.

3. الشاهين و عبدلعزيز و فاطمه محمد صراف(-)، الدورة التدريبية للمشرحات للوظائف الاشرافيةوظيفة مدير و مساعد، ط1.

4. الداهرى ،حسن(2005): سيكولوجية **التوجين المهنى و نظرياته**،ط1، دار وائل ،عمان. (نقل عن ضغوط العمل و علاقتها بالتوافق المهنى لدى الممرضين، نوارة تيلاييج، نعيمەمخلوقى ،٢٠١٧، جامعة العربى بن مهيدى ، ام البواقى ، كلية العلوم الاجتماعية و الانسانية، قسم العلوم الاجتماعية).

5. الخالدى، اديب (2002): **المرجع فى الصحة النفسية**: ط2، الدار العربية للنشر و التوزيع، المكتبة الجامعية، غريان: ليبيا (نقل عن: ريان، محموس اسماعيل محمد (2006): الاتزان الانفعالى و علاقته بكل من السرعة الادراكية و التفكير الابتكارى لدى طلبة الصف الحادى عشر بمحافظات غزة)

6. الرواحية، بدرية محمد يوسف(2016): **التوافق المهني وعلاقته بالفاعلية الذاتية المدركة** لدى عينة من الموظفين في المديرية العامة للتربية والتعليم بمحافظة الداخلية .رسالة لاستكمال متطلبات الحصول علي درجة الماجيستر في االرشاد والتوجيه. كلية العلوم واآلداب. جامعة نزوى.

7. زروقة، هشام و قبقوب، عيسى. **الثقافة التنظيمية وعالقتها بالتوافق المهني** دراسة ميدانية على موظفي مؤسسة اتصاالت الجزائر – فرع بسكرة .

8. سمور،احلام(2012):**المسايرة-المغايرة و علاقتها بالتوكيدية و الاتزان الانفعالى لدى طلبة الصف الحادى عشر**،رساالة ماجستير غير منشورة،كلية التربية،الجامعة الاسلامية بغزة.

9. عداد،وسام (2017): الامراض المهنى و علاقتها بالتوافق المهنى لدى مدراء التعليم المتوسط و الثانوى، دراسة ميدانية فى ولاين ام البواق-الجزائر.

10. حسن، وسام محمد (2015): نموذج مقترح لتطوير واقع التمنين المهنين لدى مدير رياض الاطفال فى الجمهورية العربين السورين فى ضوء مدخل الجودة شالمة و التجربتين الامريكينه و البرطانين و الدارة الترين، الاطروحة الدكتوراة، جامعة دمشق، كلية التربية، قسم التربيه المقارنن. دمشق.

11. **زروقة، هشام و قبقوب، عيسى. (2017:) الثقافة التنظيمية وعالقتها بالتوافق المهني** دراسة ميدانية على موظفي مؤسسة اتصاالت الجزائر – فرع بسكرة.

12. لطف ابادی (2015): **رشد کاربردی نوجوانی و جوانی سازمان ملی جوانان**، تهران. (وەرگیراوە لە: سالار عبدلملکی و ئەوانی تر(2015):بررسي رابطه جو عاطفي خانواده و كنترل عواطف با گرايش به اعتياد، مجله خانواده پژوهش،65.2016،ژ48).

13. Gratz, K. L., & Roemer, L. (2004). M**ultidimensional assessment of emotion regulation and dysregulation: Development, factor structure, and initial validation of the difficulties in emotion regulation scal**e. *Journal of Psychopathology and Behavioural Assessment, 26*(1), 41–54

14. Gross JJ (2002): . **Emotion regulation: Affective, cognitive, and social consequences. Psychophysiology**; 39: 191-281

15. Thompson, R.J., Dizén, m, Berenbaum, H (2009): **The unique relations between emotional awareness and facets of affective instability**. Journal of Research in. Personality. 43: 875–9

16. Yiğit, A., Özpolat, A., & Kandemir, M (2014): **Emotion regulation strategies as a predictor of life. satisfaction in university students**. Psychology, 5, 523-532

17. Li L, Zhu X, Yang Y, He J, Yi J, Wang Y(2015): C**ognitive Emotion Regulation: Characteristics and Effect on Quality of Life in Women with Breast Cancer**. Health Qual Life Outcomes; 13(1): 51.

18. Dunham Y, Baron AS, Banaji MR((2008): **the Development of Implicit Intergroup Cognition**. Trends Cong Sci 12(7): 248 -53

19. وەرگیراوە لە (سمیه جان نثاری،علی شاکر دولق :۲۰۱۸: نقش کنترل عواطف، بهزیستی روانی و رفتارهای خودمراقبتی در پیشبینی کیفیت زندگی بیماران قلبی عروقی، مجله علمی پزوهشی.دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوق یزد،.(27